

SLOVO A SLOVESNOST

Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka
založený v roce 1935 Pražským lingvistickým kroužkem
ročník 70 číslo 2

A journal for the theory of language and language cultivation
founded in 1935 by the Prague Linguistic Circle
volume 70 number 2

Vedoucí redaktor/ Editor-in-Chief: Jan Kořenský

Výkonný redaktor/ Editorial Assistant: Petr Kadeřka

Redaktorka anglických textů/ English Language Editor: Tamah Sherman

Redakční rada/ Editorial Board: Tilman Berger (Tübingen), Neil Bermeel (Sheffield), Mirek Čejka (Brno), František Daneš (Praha), Juraj Dolník (Bratislava), Jana Hoffmannová (Praha), Petr Karlík (Brno), Miroslav Komárek (Olomouc), Alena Macurová (Praha), Olga Müllerová (Praha), Jiří Nekvapil (Praha), Karel Oliva (Praha), Patrick Sériot (Lausanne), Petr Sgall (Praha), Ludmila Uhlířová (Praha)

Vydává Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, veřejná výzkumná instituce

Published by the Czech Language Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic, a public research institution

Redakce/ Address: Slovo a slovesnost, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 4, 118 51 Praha 1, Czech Republic, tel. (+420) 225 391 441, e-mail <slowo@ujc.cas.cz>

Vychází čtyřikrát do roka/ Published quarterly

Toto číslo vyšlo v květnu 2009/ This issue was published in May 2009

SLOVO A SLOVESNOST je citováno v Bibliografii Językoznawstwa Slawistycznego, Bibliografii české lingvistiky, Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, CEJSH, MLA International Bibliography, Scopus, The Year's Work of Modern Language Studies.

SLOVO A SLOVESNOST is cited in Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego [Slavic Linguistics Bibliography], Bibliografie české lingvistiky [Czech Linguistics Bibliography], Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, CEJSH, MLA International Bibliography, Scopus, The Year's Work of Modern Language Studies.

Elektronická verze časopisu **SLOVO A SLOVESNOST** je dostupná na internetové adrese/ The electronic version of **SLOVO A SLOVESNOST** is available at: <<http://www.ceeol.com>> (Central and Eastern European Online Library).

Informace o předplatném podá a objednávky přijímá redakce Slova a slovesnosti a výhradní distributor firma MYRIS TRADE, s. r. o., P. O. Box 2, 142 01 Praha 4, tel. 234 035 200, fax: 234 035 207. Další distributorské firmy nejsou oprávněny titul v ČR šířit. Cena předplatného pro české předplatitele: 340 Kč.

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., odštěpný závod Praha, čj. nov 6204/97 ze dne 1. 4. 1997. – Reg. č. MK ČR E 559.

Zahraniční předplatné vyřizuje výhradně firma Kubon & Sagner. Objednávky vyřizované jinými firmami nejsou v souladu se smluvními vztahy vydavatele a jsou šířeny nelegálně.

All foreign orders are processed exclusively by the agency: Kubon & Sagner, Buch Export-Import GmbH, D-80328, München, BRD, fax: 004954218-218. Foreign orders processed by other subscription agencies are not in compliance with the agreement between the publisher and the above mentioned agency and are distributed illegally.

Toto číslo je v prodeji v knihkupectví Fišer, Kaprova 10, 110 00 Praha 1, tel. 222 320 730, v prodejně Academia, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, tel. 224 814 621, v prodejně Academia, Národní 7, 110 00 Praha 1, tel. 224 240 547 nebo Václavské nám. 34, 110 00 Praha 1, tel. 224 223 511.

Sazba: Marcela Hladíková. Tiskne PBtisk Příbram, Prokopská 8, 261 02 Příbram VI.

© Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

OBSAH/CONTENTS

- Martin Havlík*: Diskurzívní praktiky křesťanských kazatelů při konstituování standardního relačního páru „my“ – „oni“ 83–99
Discursive practices of Christian preachers in the constitution of the standardized relational pair “us” – “them”

- Ondřej Klein*: Argument vs. vysvětlení: případ souvětí příčinného typu 100–112
Argument vs. explanation: the case of the complex sentence of causal-semantic type

- Alena M. Černá*: Český lékařský rukopis ze sbírky knížat Czartoryských .. 113–127
The Czech medical manuscript from the collection of the Czartoryski princes

R o z h l e d y / D i s c u s s i o n

- Jan Chromý*: Analýza článků Františka Čermáka věnovaných jazykové kultuře 128–138
An analysis of František Čermák’s articles on language cultivation

R e c e n z e / B o o k r e v i e w s

- Miroslav Komárek: Studie z diachronní lingvistiky (*Pavel Kosek*) 139–144
Jana Hoffmannová – Olga Müllerová (eds.): Čeština v dialogu generací (*Zdeňka Hladká*) 144–149
František Čermák: Frazeologie a idiomatika česká a obecná / Czech and General Phraseology (*Aleš Klégr*) 149–153
Aleš Klégr: Tezaurus jazyka českého: Slovník českých slov a frází souznačných, blízkých a příbuzných (*František Čermák*) 153–157

K r o n i k a / C h r o n i c l e s

- Přemysl Janota in memoriam (*Zdena Palková*) 158–160

Diskurzvní praktiky křesťanských kazatelů při konstitování standardního relačního páru „my“ – „oni“

MARTIN HAVLÍK

Discursive practices of Christian preachers in the constitution of the standardized relational pair “us” – “them”

ABSTRACT: The article is concerned with the way in which Christian preachers discursively handle the categories of “us” and “them” in their sermons. I point out that there are two different groups of “them” in the sermons: (1) sectarians, and (2) unbelievers. According to self-categorisation theory, members of “them”, which comprise the so-called “out-group”, are often presented negatively, in sharp contrast to the positive self-presentation of members of the “in-group”. And since sectarians comprise the genuine “out-group”, there is no problem for Christian preachers to talk about them. However, with respect to the latter group the situation is somewhat different. The problem for the preachers consists in the fact that their aim is not to defeat the unbelievers, but to make them believers. By using membership categorization analysis, I show how they discursively solve the problem of differentiating unbelievers and believers in such a way that no strict border splitting “us” and “them” is created. Such distinction might be undesirable for the preachers endeavouring to coax the unbelievers to believe in God and the believers to help unbelievers find the proper life course, since a definite border between “us” and “them” breeds the negatively presented “out-group” and positively self-presented “in-group”.

Key words: standardized relational pair, “us”, “them”, membership categorization analysis, sermons

Klíčová slova: standardní relační pár, „my“, „oni“, členská kategorie analýza, kázání

*Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
Letenská 4, 118 51 Praha 1
<havlik@ujc.cas.cz>*

Argument vs. vysvětlení: případ souvětí příčinného typu

ONDŘEJ KLEIN

Argument vs. explanation: the case of the complex sentence of causal-semantic type

ABSTRACT: The author analyses five complex sentences of causal-semantic type in order to distinguish between an argument and an explanation in such structurally similar complex sentences. In accord with American philosopher G. R. Mayes (2000), he recognizes differences between them. The presence of epistemic modality in the main clause of a complex sentence can be seen as one of the basic distinctive linguistic signals that differentiates an argument from an explanation. From the pragmatic point of view, an explanation describes causal relations in the real world (speech sphere included), as opposed to an argument, which makes acceptable “causal relations” in the world of speech. The hierarchy of the argument and the explanation is also the object of scrutiny. Here an argument is understood as a superstructural, additional function that a sentential segment (e.g. an explanation as well) can receive in discourse for various strategic reasons. Finally, the author analyses an eventual correlation of the distinction between an argument and an explanation and inductive and deductive reasoning.

Key words: argument, explanation, deduction, induction, abduction

Klíčová slova: argument, vysvětlení, dedukce, indukce, abdukce

*Tachovské nám. 6, 130 00 Praha 3
<ondrej.klein@email.cz>*

Český lékařský rukopis ze sbírky knížat Czartoryských

ALENA M. ČERNÁ

The Czech medical manuscript from the collection of the Czartoryski princes

ABSTRACT: A number of Czech language volumes from the medieval era on the subject of medicine have been preserved, stored in domestic and foreign library collections. One of these is the manuscript from the middle of the 15th century, located in the Czartoryski Library in Cracow with the call number B 1497. The volume is a compilation and contains therapeutic texts, treatises on plants and stones, and other specialized treatises. This article describes the content of the volume in detail, though attention is devoted above all to the characteristics of language at all levels. Of exceptional interest is the vocabulary used – the volume documents lexical units which are not documented in other sources or are documented negligibly or with different meanings. There is detailed commentary on the relationship of this volume to the manuscript with the call number II H 4 in the Library of the National Museum in Prague, which is a copy of the Polish manuscript.

Key words: Old Czech, development of language, medieval manuscript, medicine

Klíčová slova: stará čeština, vývoj jazyka, středověký rukopis, lékařství

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Valentinská 1, 116 46 Praha 1

<alencerna@ujc.cas.cz>

Jan Chromý

Analýza článků Františka Čermáka věnovaných jazykové kultuře

An analysis of František Čermák's articles on language cultivation

ABSTRACT: This article is concerned with texts by František Čermák devoted to issues of Czech language cultivation. Four major topics are analyzed: standard vs. common Czech, written vs. spoken Czech, prescriptivism and the native language of Czechs. Various problems in the analyzed texts result from an unclear methodological background. Many concepts are used without argumentation: Čermák fails to substantiate their suitability for his language description. We can find uncorroborated generalizations which can be interpreted as Čermák's communicative strategy. Many statements are rather impressionistic and are not based on relevant language observations. With regard to these findings, the author of this paper argues that a deep-reaching dialogue should be held, which may help to clarify the indeterminate situation in Czech linguistics concerning issues of language cultivation.

Key words: standard Czech, common Czech, prescriptivism, native language, written language, spoken language, language cultivation, František Čermák

Klíčová slova: spisovná čeština, obecná čeština, preskriptivismus, rodný jazyk, psaný jazyk, mluvený jazyk, jazyková kultura, František Čermák

*Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
<jan.chromy@ff.cuni.cz>*